

**Discurs susținut cu ocazia decernării titlului de
Doctor Honoris Causa al Universității Petrol-Gaze
din Ploiești,
16 noiembrie 2017**

Stimate Domnule Președinte al Senatului.

Stimate Domnule Rector,

Domnule Academician,

Domnule Prim-viceguvernator,

Onorați membri al corpului academic

Dragi colegi,

Iubiți prieteni,

Doresc să împart satisfacția momentului spunându-vă de la început că mă onorează sentimentele arătate aici în aceeași măsură cu care vă onorează pe fiecare. Ceea ce simt pentru dumneavoastră, actorii acestui moment deosebit din viața mea, am evocat în textul publicat al discursului de recepție. Adaug acum doar nuanțe inspirate de vibrația ceremoniei!

Trăiesc un moment special nu atât pentru că ați vorbit despre ce sunt și gândesc eu, ci pentru că ați făcut cea mai firească, dar și așteptată, probă de normalitate a mediului academic: să avem tăria pentru a regăsi argumentele în favoarea substanței unei comunități umane, înțelegerea rațională pentru un climat favorabil progresului. Trăiesc, totodată, bucuria de a fi descoperit aici potențialul care a dat mereu autoritate spiritului academic, iubirea de adevăr.

Felicit colegii din Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești pentru că au determinat, fie și în vremuri nu tocmai prietenoase cu știința de carte, de a păstra vie, alături de respectul tradiției universitare, voința de a menține mereu în consonanță misiunea academică și așteptările cetății. Sunt impresionat de modul cum conducerea Universității lucrează în echipă, cum se completează energiile Președintelui Senatului și ale Rectorului, depășind disfuncționalitățile unui model de guvernare academică importat prin lege. Pot să profit de scurta mea carieră de proaspăt membru al comunității academice a UPG și, în acest cadru festiv, să dau din casă, cum se spune: aveți Domnule Președinte Nicolae Paraschiv și Domnule Rector Mihai Pascu Coloja o cotă excepțională de încredere în rândul membrilor conducerii și al cadrelor didactice; vă felicit pentru că pur și simplu meritați că știți să vă faceți prețuiți.

Echipei Facultății de Științe Economice și reprezentantei ei în conducerea Universității, doamna prorector Daniela Buzoianu, doamnei decan Aurora Pătrașcu le sunt îndatorat pentru propunerea acordării titlului academic și pentru efortul de a fi realizat sinteza evaluării Comisiei de Laudatio; le promit că voi încerca să nu stric ce au considerat că mă reprezintă, măcar până vom intra în zona euro. Deschiderea Facultății spre parteneriate asigură resursa de energie pentru focalizarea treburilor spre

performanță. Apreciez în context relația de colaborare cu Filiala Prahova a AGER și vă felicit și pentru faptul pentru că ați știut să v-o faceți parteneră pe doamna Maria Constantin, un exemplu de dăruire pentru interesele profesiei de economist.

Sunt profund marcat de surpriza mesajului domnului acad. Constantin Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, președintele Secției de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române. Îi transmit grațitudinea mea, deopotrivă cu prețuirea pe care i-o port pentru determinarea pe care o are de a păstra cu înțelepciune reputația unei instituții venerabile în vremuri care adesea lichefiază reperul uman.

Îi sunt recunoscător domnului prim-viceguvernator Florin Georgescu pentru că are disponibilitatea de a fi reînviat critica pe bază de argumente pentru a opri desensibilizarea cercetării economice față de aspectele structurale și de a fi impus în gândirea economică a momentului tema complicată a inegalităților. Prețuiesc relația noastră profesională și îi mulțumesc că prin intervențiile publice sau mai puțin publice ține calea dreaptă a adevărului, cât de dureroasă ar fi aceasta.

Sunt la fel de recunoscător domnului academician Gheorghe Zaman, profilul seducător al echilibrului gândirii și al excedentului sufletesc, pentru care cercetarea științifică este modul de viață firesc într-un institut a cărui titulatură sugerează reperul ultim al fiecărei soluții practice. Mă obligă la auto-exigență, domnule președinte, colaborarea noastră în AGER!

Mă simt confortabil să pot spune că am pariat cu mulți ani în urmă pe tinerețea domnului profesor Nicolae Istudor și nu am greșit pentru că a dat, ca rector, vigoare reinventării ASE la începutul celui de-al doilea secol de existență; vă asigur, domnule rector, că pentru o Academie de Studii Economice consolidată, sunt un partizan necondiționat, chiar în felul în care spunea Eugeniu Carada: „oricând, oricum, cu oricine, contra oricui”!

În Comisia de Laudatio am regăsit propria mea tinerețe în prezența vesticului Ioan Talpoș, un pulsar de sentimente curate, angajament moral și anduranță managerială cum numai determinarea sa profesională poate genera. Te îmbrățișez scumpe prieten!

Mulțumesc prietenilor care au avut inițiativa de a veni de la București – de care aflasem pe surse - pentru a vă asocia acestui moment deosebit în viața mea profesională. Vă îmbrățișez pe toți cei prezenți cu prețuirea pe care vi-o port și recunoștința pentru că îmi sunteți suportul uman fără de care amintirile ar fi lipsite de sens.

Îngăduiți-mi să recunosc, totodată, că sala mi-a transmis o vibrație de suflet prin prezența membrilor familiei mele, în primul rând soția mea Carmen, fiica mea Teodora și soțul ei Vlad, Cristina partenera fiului meu Mircea, protectorii capriciilor mele de a locui împreună într-o bibliotecă.

Dragi colegi,

Invitându-vă să parcurgeți discursul de recepție intitulat „*Criza dezvoltării. Se încheie un ciclu de modernitate?*” - tipărit în broșura acestui eveniment - și fiind convins că veți stăruia asupra paginilor disertației extinse pe care o aveți la dispoziție în cartea dedicată acestui moment „*Știința economică postcriză. Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?*”, vă cer îngăduința de a adăuga câteva scurte comentarii.

Nu încapă îndoială că noi vorbim prea puțin, aș spune că de loc, de responsabilitatea cercetătorului în științe economice pentru finalitatea așteptată a ideilor cu care operează. Am demonstrat în broșura tipărită de UPG că o teorie de bază a științei economice, cum este cea a dezvoltării, sugerează ca valabile practici imposibile oriunde și oricând. Cel mai mare rău pe care îl

putem face este să lăsăm să se înțeleagă că sunt posibile lucrurile ideale sau universale în materie de dezvoltare.

Pentru că ne aflăm în această situație, responsabilitatea cercetătorului nu este doar epistemică, aceasta este cumva subînțeleasă, are daune mai degrabă personale pe partea de reputație, ci este socială cu prevalență, pentru că influențează realitatea care ne cuprinde pe noi toți. Desigur, contextul istoric în care s-a înfiripat ideea de dezvoltare a fost unul al propensiunilor maximaliste, legate de triumful rațiunii asupra perspectivei mistice și mitice asupra realității începând cu secolul XVII. Dezvoltarea părea că este răspunsul natural al societății iluministe legat de progres ca valoare structurantă a atitudinilor și convingerilor oamenilor, alături de libertate, fraternitate, egalitate și toleranță.

Putem vorbi de un paradox al paradigmei raționale, încrederea în caracterul pan-ofertant al valorilor iluministe, un fel de nou romantism prin care să se împlinescă puternicul vis umanist al Renașterii. Or, cel puțin dezvoltarea se dovedește că nu este, după secole, o realitate împlinită, fie că ne uităm la macro-grupuri, inclusiv la națiuni, fie la indivizi. Ne referim la sensul prefigurat de așteptări conform căruia dezvoltarea este formula acțională prin care indivizi și națiuni ating confortul material și starea de bine și reproduc constant și semnificativ condițiile existenței acestei stări, manifestarea deplină a valorilor ei definitorii.

Sub acest aspect epicentral, teoria dezvoltării se verifică în cazuri puține și în situații speciale.

Ca atare, responsabilitatea economicienilor este să nu vândă iluzii, propovăduind adevăruri particulare ca fiind universale. Ei trebuie să abdice de la dogmă și să stăruie asupra a ceea ce se poate face pentru accesul la dezvoltare, cu deosebire pentru partea majoritară a omenirii care a neglijat, din varii motive, regula jocului istoric al modernității, continuitatea transformățională în concordanță cu străpunerile realizate de succesiunea revoluțiilor industriale. Cu alte cuvinte, devine prevalentă nevoia de a descifra cum să intre pe traseul dezvoltării și cei care din diverse cauze au ratat startul sau au fost aruncați în bucle temporale deviate, cum au fost țările din centru și estul Europei - și nu numai. Aceasta este marea datorie epistemică și, în egală măsură, responsabilitatea morală a economicienilor de secol XXI. Altfel, realitatea este cea în care dezvoltarea se dovedește a fi formula în care liftul progresului, al modernității ridică la etajul superior doar șapte state și cel mult 20% din populația planetei.

În termeni de economie globală, sunt două posibilități validate până acum de istorie: pe de o parte, țările care s-au dezvoltat au devenit creatoarele pieței globale, iar aceasta este sursă prevalentă a progresului lor (apărând un alt fel de nou oraș interzis, de data asta la scara planetei) și, pe de altă parte, restul țărilor care sunt înglobate/globalizate ca piețe de consum. Istoriceste, din a doua categorie a avut o opțiune confirmată de a ajunge dezvoltată, fără să fi reușit și emanciparea națională, Coreea de Sud, iar un grup de circa o duzină de țări au situație intermediară, oarecum stabilă, diferența fiind țări emergente și în tranziție, precum și țări subdezvoltate. Probabil că exemplul Coreei de Sud este irepetabil în condițiile nerecurgerii la dictatura de dezvoltare și la deficitul emancipării politice. Încearcă acum o experiență similară China.

Nu diferit arată realitatea dezvoltării pe partea structurii sociale, cu sublinierea că în cazul acesta lucrurile sunt receptate la modul acut al sensibilității umane. 20% versus 80%, adică o cincime dintre oameni care se trăiesc în beneficiile emancipării și patru cincimi năzuiesc la acestea, ca și extrema polarizare când 1% din populație (oricum ne-am uita, fie la națiuni, fie la planetă) beneficiază de 99% din efectele creșterii economice sunt formule sintetice ale unei adevărate glaciațiuni sociale a lumii postmoderne, dar și care infirmă orice teorie care hiperbolizează partea plină a paharului.

Maximul posibil de obținut din modelul actual de dezvoltare este atingerea situației intermediare având drept exemplu median țările scandinave, ca și, în unele situații, starea de urgență. Dinamica lumii de azi este limitată ascensional la stări intermediare, nu doar din rațiuni geopolitice, privind regimul internațional al țărilor, ci și geo-economice, al dependenței de țările dezvoltate. Lucrurile acestea sunt structural reproduse prin gestiunea formelor tari ale modernizării, capitalul și elitele.

Bunăoară, pentru noi, accesul la starea intermediară, ca posibilitate de dezvoltare, presupune cel puțin două lucruri deodată: unu, capitalizarea internă consolidată ca suport al capacității de efort național pentru inovare tehnologică și, celălalt, structurarea elitei economice ca motor al emancipării sociale și naționale. Adică, scurt spus, firme naționale cu alonjă globală/regională și capacitate de formatori și lideri de piață, alături de climatul competitiv al elitei naționale, întâi a celei economice, cu sensul de a-și reproduce la nivel de expertiză resursa de clasă educată, din triplă perspectivă: civic-normativă, democratic-procedurală, antreprenorial-inovativă. Poate fi vorba de un *shortcut* spre starea intermediară, cu o fereastră de oportunitate temporală, dar care devine tot mai îngustă pe măsură ce întârzie maturizarea proceselor transformatoriale postcomuniste și postaderare la Uniunea Europeană.

Consider că știința economică pe care o facem în România trebuie să descifreze această oportunitate, evident diferită de ceea ce ne învață teoria actuală - cu anexa ei cunoscută drept teoria investițiilor directe în străinătate - și oricum realizată prin alte modalități, proceduri, instrumente și practici decât cele din manualele mainstream. Altfel dezvoltarea rămâne o excepție definitiv profilată istoric și geografic.

Nu vreau să fiu înțeles greșit, dar știința economică poate fi una singură, oriunde și oricând, doar pentru situații ideale. Componenta particulară, inclusiv de tip național, ca și cea temporală, sunt esențiale. Gândirea economică explică și rezolvă probleme contextuale, iar contextele pentru macro-grupuri nu sunt identice pe partea de resurse, acțiune și sincronizare, chiar dacă au aceleași scopuri, înlănțuite în ultimă instanță de bunăstare. Un organism economic ca al României, bulversat de schimbări de sisteme și regimuri politice radical diferite, incompatibile principial, pe un interval de timp multi-generațional, care acoperă trei sferturi de secol, cu viziuni și sensibilități modificate memetic, prin contagiune de maladiile istoriei regionale, traversează greu convalescența. Gândirea economică în cazul acesta este a unui medic care stă la căpătâiului bolnavului nu să-i facă sfârșitul lin, ci să se asigure că este nevoie de administrarea la timp a medicamentului adecvat pentru a pune pe picioare pacientul. Ca și medicul, economicianul nu tratează boala, o criză generică, ci bolnavul/economia națională, un caz particular lovit și de criză și de precarizarea forțelor tari ale progresului, capitalul și elita!

De aceea pledez pentru reîncărcarea ideii de responsabilitate națională a cercetătorului în economie. Ca să ajungem ca alții, cum se invocă într-un cântec devenit slogan, este o chemare legitimă într-o economie deschisă, dar știm deja că avem o imposibilitate în a repeta istoria. Situații identice vin din cauze identice pentru profile, configurații și biografii identice, ceea ce explică imposibilitatea repetării întocmai a căii de urmat, care are durata de secole. Timpul azi, se spune, nu mai are răbdare, de fapt nimeni nu mai acceptă să facă parte din generații de sacrificiu.

Ne rămâne însă alternativa de a ținti condiția celor din vârful apropiat condiției noastre pe care să o realizăm pe scurtătură procedurală, iar termenul de împlinire a scopului să fie sub limita vârstei active a populației. Pentru aceasta, condiția esențială rezidă într-o sinergie ultimativă între voința de a fi capitaliști, în sensul propriu al termenului și consensul național asupra creativității, care să facă posibil efortul și suportabil costul ieșirii din periferie, nu oricum ci în orizontul sociologic de așteptare al unei sau cel mult două generații. Ceea ce numesc re-proiectarea conceptuală a științei economice vrea să

îndrepte atenția noastră spre ce se mai poate face pentru a ne bucura de posibilitatea dezvoltării fără generații de sacrificiu.

Probabil că distopiile prin care am trecut, atât în precomunism, sub presiunea imperiilor și a dictaturilor de dreapta, cât și în forțata tranziție postcapitalistă, ca țară ocupată și sfâșiată de dictatura de stânga, ne-a dijmuit energia inovării sociale. Să scurtăm calea dezvoltării presupune inovare socială, nu doar individuală. Vedem asta în starea de spirit pentru care abandonul de țară tinde să fie soluția personală pentru un număr mare de concetățeni, o masă critică din populație pentru un posibil eveniment neobișnuit; soluția abandonului este de extracție anomică, nu sinergică.

Pe măsura tăriei noilor provocări ale vremurilor, pe lângă responsabilitatea pentru finalitate, a devenit o necesitate vitală reactivarea adevăratului spirit critic al cercetătorilor din orice domeniu al cunoașterii. Spun adevărat pentru că astăzi ceea ce se întâmplă, mai ales în spațiul public, seamănă mai degrabă cu un zgomot de fond al unui aparat critic bulversat de emoții, nu reglat de gândirea rațională. În opinia mea ne afundăm în ceea ce reclamă mințile luminate ale planetei ca fiind era post-adevăr nu pentru că avem o predispoziție specială pentru acest lucru, ci pentru că elitei intelectuale i-au slăbit pretențiile de autoritate a adevărului.

Fără îndoială că de aici decurge avalanșa de rețete de viață în locul vieții propriu-zise, de scheme de economie decuplate de la tactul societății, de modele de confort virtual, iar nu real. Forma supremă de responsabilitate a economicienilor pentru finalitatea gândirii lor o reprezintă crearea instrumentelor prin care gândirea economică adecvată favorizează tendința legitimă. Aici regăsim fundamentarea politicilor publice, de la care sunt decuplați adevărații specialiști, cu gândire complexă și spirit critic în înțelegerea problemelor adevărate, fără să observăm reacția publică care să corecteze situația. Dar în egală și pe partea de evaluare, în scopul depășirii sincopelor în mersul politicilor economice, ar fi obligatoriu să se simtă responsabilizarea.

Cercetarea științifică în economie are nevoie, pe lângă determinare, generată și de suportul material, și de implicare civică. Altfel se aud doar vocile celor pentru care responsabilitatea se evocă cel mult de către autoritatea judiciară. Îndrăznesc să adaug că toate acestea ne invadează mediul de viață și pentru că cedarea de la condiția intelectuală a fost posibilă cu complicități vinovate. Așa se explică de ce tolerăm compromisul de la regulile de nivel adecvat al pregătirii, cu deosebire pe cel de-al treilea nivel de pregătire academică, doctoratul, furnizor de cercetare științifică sau că nu statuăm cel de-al patrulea nivel, postdoctoratul.

Semnul cel mai vizibil al cedării este izolarea cercetătorilor în teme convenționale și în formule standardizate de prezentare a rezultatelor cercetării, unde a dispărut exact esența lumii academice, comunicarea deschisă, dezbateră cu argumente și contraargumente. Validarea formală a cercetării exclusiv de către baze de date, croite cel mai adesea pe reguli comerciale, nu științifice, a secăt izvorul inspirației care dă vigoare comunității academice, transformând universitățile în arhipelaguri cu insule unde fiecare exersăm robinsoniada publicistică, mai puțin a gândirii. Veți zice că nu facem ceva diferit de ce fac partenerii noștri externi pe care i-am luat de modele. Diferența este însă enormă, ei au propriile structuri de validare și cheltuiesc enorm pentru menținerea rigorilor unei gândiri critice, de stimulare și auto-stimulare a performanței. Ei își pregătesc reperele științifice și morale cu grijă, știm și simțim asta prin faptul că îi cităm masiv, convingându-ne sistemul lor de excelență.

Întrebarea simplă cu un răspuns care nu poate să nu fie căutat este: pe ce cale am putut avea un Madgearu, un Manoilescu, un Georgescu-Roegen? Modelele de pregătire și afirmare a autorităților științifice au funcționat și la noi și bănuiesc că pot fi repuse să funcționeze continuu. Și azi avem modele, dar se întâmplă ceva devastator, acestea sunt marginalizate în sistemul deciziei și influenței climatului

social; nu doar că am ajuns să nu ne cunoaștem personalitățile, dar ne-am făcut un obicei din a nu le recunoaște gândirea! Faptul că nu ne cităm cercetătorii de vârf poate părea o supra-exigență, dar de fapt nu ne citim reciproc lucrările.

Aici declicul trebuie să vină din mediul academic. Pentru a readuce însă apetitul pentru inovare socială universitarii au ei înșiși o opțiune dublă de luat: să depășească logica instituțională al cărui efect înseamnă blocarea inovației intelectuale în scheme birocratice subfinanțate și să se deschidă spre inițiative antreprenoriale în parteneriate lărgite. Într-un fel ce pare sisific, reactivarea climatului creativ trebuie să înceapă de undeva, știind că astăzi este decisivă capacitatea de reziliență la agresiunea concurențială nu doar pentru produse, ci și pentru oameni, nu doar pentru tehnică, ci și pentru inteligență. Faza ultimă a ciclului Strauss-Howe în care ne aflăm înseamnă migrație agresivă, care pentru noi este emigrație masivă.

De aceea gândesc cu voce tare și spun că nu văd de ce pe platforme tehnologice ale universităților să nu se reia, cu finanțare susținută de Ministerul Cercetării și Inovării, dar și prin parteneriate, bunăoară, construcția autoturismului de mic litraj la Universitatea de Vest din Timișoara sau a mașinii de teren la Universitatea din Pitești, a producției de piese de foraj la Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești, de locomotive la Universitatea din Craiova, de tractoare la Universitatea din Brașov ș.a.m.d. Și asta nu doar ca test de laborator! Universitățile noastre sunt depozitele unei tradiții a străpunerilor industriale de vârf și nu cred să fi secăt energia subtilă care ne-a adus atâtea satisfacții.

Revenirea României în jocul industrializării și emancipării nu poate fi concepută fără demonstrarea potențialului de inteligență, de creativitate tehnică și organizatorică proprie. În fapt să nu uităm că accesul la societatea cunoașterii este cu adevărat câștigător doar prin efort propriu. Dar mai presus de toate, înțelegerea funcționării sistemelor societale ale lumii globale înseamnă posibilitatea exercitării controlului asupra consecințelor, pentru a le prevedea amploarea și sensul, dar și pentru a ne proteja de cele care dezavantajează poziția, rostul și interesele naționale.

Păstrez un bonus de optimism pe care l-am primit la acțiunea Societății Studențești de Antreprenariat din Universitatea dumneavoastră și a Facultății de Științe Economice la Târgul de inovații petroliere de la ROMEXPO din octombrie curent. Tânăra generație de studenți pare să fie disponibilă să revină la uneltele de bază ale învățământului, studiul și creativitatea. Sunt convins, cum am spus atunci și repet acum, că din rândurile studenților ploieșteni vor răsări *Marin și Teodor Mehedințeanu* ai vremurilor noastre, cu determinare pentru inițiativă economică și, mai important, cu idei care să dea viață așteptării poetului-filosof Hölderlin „*acolo unde crește pericolul, crește și ceea ce salvează*”.

Dragi colegi,

În încheiere cer scuze dacă am formulat mai apăsat unele idei și că am adoptat un ton mai strident decât cel care ne-a consacrat pe noi, românii, drept cumințenia pământului.

Am intenționat să recurg la *captatio benevolentiae* pentru a avea dulcea speranță că veți lectura disertația extinsă despre condiția post-criză a științei economice și discursul de recepție.

*Vă mulțumesc pentru atenție! **

***Din Discursul de recepție: „Criza dezvoltării. Se încheie un ciclu de modernitate?”**

Dragi prieteni,

O dată cu broșura editată de universitate pentru ședința festivă a senatului, participanții primesc și textul extins al Disertației mele de răspuns la *Laudatio*. Este o carte de 240 de pagini. Ca atare am o

obligație academică mai ușoară, cumva cu nesperată ușurare transfer participanților sarcina lecturii, mie rămânându-mi să vă rețin atenția cu o prelegere scurtă pe o singură idee.

În Laudatio și în intervențiile membrilor comisiei v-au fost aduse la cunoștință principalele idei care fac obiectul cărții „*Știința economică postcriză. Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?*”. Una dintre aceste idei este că în știința economică sunt unele teorii care nu dau satisfacție așteptărilor noastre de bun-simț, ba chiar par să nu ofere explicații pentru situații care ne interesează. Știm prea bine că realitatea se mișcă în direcția dorită în măsura în care proiectăm instrumentele noastre de intervenție asupra realității, cum sunt strategiile și politicile, conform concluziilor valide ale teoriilor. Acest lucru, după cum putem constata, nu se întâmplă întotdeauna sau nu se întâmplă cum ne spune teoria, ba chiar, în unele cazuri, nu se întâmplă deloc.

Teza referențială pentru reproiectarea conceptuală a Economiei este: teoriile economice se nasc în contexte istorice, în climatul unui regim politic dintr-o țară sau regiune și reprezintă experiențe epistemologice particulare.

O astfel de teorie este cea a dezvoltării, pe toate componentele ei, umană, economică, socială, națională, regională, globală. Dezvoltarea centrată pe componenta economică s-a asociat dintotdeauna teoriei modernizării, istoric vorbind dezvoltarea ca proces a devenit o miză publică o dată cu prima revoluție industrială. Cel mai adesea, semnificația dezvoltării economice este încărcată de idea de progres, de viziunea umanistă, în sens romantic totuși, oferită de gândirea Iluminismului rațional. Trebuie precizat că pe această filieră a venit percepția că lucrurile vieții umane urmează un traseu ascendent, iar efectele lor sunt universale.

Reproiectarea conceptuală a Economiei, pentru care pledez în disertația tipărită. înseamnă, în mod evident, raportarea sensului și judecarea rolului fiecărui fapt economic la procesul dezvoltării. Dezvoltarea este sensul natural al economicității, efectivizarea funcției fundamentale a acțiunii economice, singura cale de a se atinge și reproduce Starea-de Bine a societății. Când vorbim de dezvoltare, vorbim pur și simplu de înfățișarea condiției umane și de rostul fenomenului uman.

În termeni economici, dezvoltarea și-a înfiripat primele sensuri pe seama avuției, deci pe aspectul cantitativ al realității economice, interpretat mai târziu ca fiind creștere economică. Atracția acestei teorii a sporit și pentru că pe calea progresului se întâmpla un alt proces decelat de Ilumiști, cel cunoscut ca emancipare, individuală, socială, națională. Ambele procese, unul, dezvoltarea, având pornirea în revoluția industrială, celălalt, emanciparea, urmând să se desăvârșească prin revoluțiile naționale, care au dus la crearea statului național și a economiei naționale, sunt magistrarele primei modernități, care ne-au adus la lumea de astăzi.

Procesele revoluționare amintite au consolidat percepția că sunt esențialmente teleologice, au caracter universal, adică sunt pan-ofertante pentru starea de bine a tuturor, fără excepție.

Această perspectivă de a se înțelege dezvoltarea s-a susținut pe teoria evoluționistă, cu precădere în varianta socială a lui Herbert Spencer. Sensul mereu ascendent și totodată înglobator s-a pliat pe optimismul datorat primelor consecințe asupra confortului urban și stabilității veniturilor pe care le-a înregistrat maturizarea revoluției industriale a mașinismului, epoca de aur de la sfârșitul secolului al XIX-lea, descrisă atât de captivant în literatura beletristică. În mod curios s-a uitat că termenul *dezvoltare* vine din biologie, iar acolo sensul este cu totul altul, deși apăruseră lucrări de succes care au glosat pe sensul biologic al creșterii și dezvoltării, cum ar fi „Capitalul” lui Karl Marx (în prezentarea evoluției sistemelor sociale și a modelelor de economie) sau „Declinul Occidentului” a lui Oswald Spengler (în interpretarea evoluției culturii și civilizației).

Cert este că dezvoltarea, nici după durata lungă care cuprinde alte trei revoluții industriale, nu s-a dovedit a fi universală, oricum ne-am raporta, la nivel global, la nivel național, la nivel de grupuri sociale sau la nivel individual. Dezvoltarea s-a dovedit o tendință statistic validă pentru serii mici, în condiții excepționale, irepetabile, de implicare în revoluțiile industriale și în cele de emancipare. Doar câteva țări (simbolic grupate în G7) au atins stadiul de maturizare a proceselor revoluționare declanșate de Iluminismul rațional și, în unele, și de Iluminismul spiritual (Reforma).

Presupunerea că teoria dezvoltării descoperă regularități generale, valabile oricând și oriunde, este în măsură semnificativă iluzie.

Așa cum se prezintă acum situația, după aproape trei secole de la începuturile primei revoluții industriale, dar cu proeminență continentală de două secole, nu avem argumente raționale de confirmare a viziunii inițiale asupra dezvoltării. În realitate dezvoltarea a fost selectivă pentru națiuni, iar în interiorul acestora pentru indivizi. În limbajul comun abrevieri ca G7 spun acest lucru, chiar dacă într-o formulă eliptică, asociată cu puterea economică și militară, dar și cu regimul internațional special postbelic, eventual cu emergența în cazul G20 sau G36. Desigur, chiar și pe cale de consecință logică, am avea și abrevierea G169, restul țărilor, aflate în zona subdezvoltării, deși nu prea se utilizează.

Totodată, întâlnim expresii și mai semnificative pentru procesul dezvoltării cum sunt 20% vs. 80%, 10% vs. 90%, dar și una mai dezechilibrată decât toate, 1% vs. 99%, toate trimitând la o polarizare a structurii sociale, mai ales în termen de venit sau de acces la beneficiile creșterii economice. Sunt și modalități de a arăta și mai apăsător consecințele evoluțiilor economice, studiile anuale ale unor institute de cercetare (e.g. Oxfam) arătând o tendință excesivă de concentrare a avuției globale (în ultimii ani 36 de miliardari dețin avuție egală cu cea cumulată de 3,5 miliarde de locuitori din a doua jumătate după venit).

Aceste formule concentrate, cumva sibilnice pentru cunoașterea comună, redau un adevăr care contrazice supozițiile Iluministe. Prin ele se arată că dezvoltarea în sens real, ca forță de progres, de emancipare, dar și de deținere a mecanismelor de contracarare a riscurilor de orice fel s-a întâmplat într-un număr redus de țări, iar în interiorul lor pentru un număr redus de indivizi, cum indică expresiile menționate mai sus, chiar dacă nivelul critic de jos al dezvoltării s-a ridicat de-a lungul timpului.

În limbaj postmodern, economicienii vorbesc de creșterea mediei, încercând să ilustreze progresul, dar știm că această metodă statistică poate să indice creștere pentru că se face media între ceva foarte mare de care beneficiază foarte puțini și ceva foarte mic care aparține extrem de multor țări sau indivizi. Capcana mediei este avatarul nedorit al dezvoltării.

Nu exemplific mai mult, literatura de specialitate din ultimul timp insistă pe larg asupra acestei anomalii la ceea ce am sperat a fi dezvoltarea seculară. Menționez dintre cele mai răspândite și la noi cum sunt, pe partea de istorie a economiei lucrările lui Ian Morris și David Landes, pe actualitate lucrările lui Michael Todaro, Paul Krugman, Angus Deaton, Joseph Stiglitz, James Galbraith, Thomas Piketty, Mark Blyth, Daren Acemoglu, James Robinson și nu numai, dar și studii mai vechi despre convergență (Robert Barro, Xavier Sala-i- Martin ș.a.). Pentru România sunt relevante studiile lui Florin Georgescu, disponibile electronic și ale lui Gheorghe Zaman. Toate lucrările sunt menționate la finalul textului.

Ceea ce vreau să scot în evidență acum nu este neapărat că dezvoltarea a fost acreditată cu efecte echitabile de bunăstare, ci că rezultatul la zi nu coincide cu așteptările, diferențierile în termen de confort urban, echilibru social și acces la resurse s-au adâncit, e drept că pe fondul creșterii mediei și al ridicării pragului de jos.

Consider că sunt importante explicațiile care au dus la această stare de lucruri, dar și amendarea teoriei dezvoltării cu concluziile pertinente care au legătură cu realitatea configurată de-a lungul istoriei. Așa cum arată acum această teorie nu ajută la activarea adevăratelor energii care să aibă ca efect dezvoltarea unei țări sau dezvoltarea umană, dezvoltarea economică și dezvoltarea socială.

Teoria dezvoltării, deturnată la mijlocul secolului trecut de inițiativele privind deceniile dezvoltării, cumva chiar compromisă prin metodele utilizate, pornite din interese geostrategice confuze și de sterilizarea rezervelor monetare în petrodolari, mascată apoi decenii bune de teoria creșterii, reintrată în atenție deghizată în teoria convergenței, explică procesul dezvoltării în condiții speciale de timp, geografie, stări geopolitice și aranjamente instituționale. Tocmai condițiile speciale explică cum a fost posibil ca, practic, câteva țări, în afara celor care ocupă autoritar topul dezvoltării de secole, iar după al doilea război mondial doar una, Coreea de Sud, au evadat cu adevărat din subdezvoltare.

În opinia mea aceste condiții sunt: 1) Aplicarea fără distorsiune temporală a tuturor valurilor revoluției industriale; 2) Atingerea stadiului de producere a abundenței/surplusului; 3) Întreținerea dinamicii alerte a confortului material; 4) Stimularea echilibrului privind climatul social; 5) Maturizarea inovației sociale. Aceste condiții survin din faptul că teoria dezvoltării este parte a teoriei modernizării,

forma utilitaristă a modernității post-iluministe, iar procesul de modernizare este tip super-ciclu, sursele sale energetice au natură istorică și sunt sincrone, iar evoluția este în spirală.

Cheia înțelegerii clasei de procese din care face parte dezvoltarea constă în legătura specifică dintre parte și întreg în sistemele complexe, ceea ce arată că dezvoltarea este subsecventă declanșării super-ciclului modernității, adică a ceea ce a presupus nașterea erei istorice marcată de viziunea Iluministă, unde știința aplicată, inițial sub forma mașinismului, devine forța propulsoare a progresului. În fapt, odată cu instalarea științei în centrul viziunii asupra lumii și utilizarea ei ca forță creativă a tehnicii și tehnologiei s-a deschis și traseul adevăratei emancipări, mai întâi de preceptele mistice și metafizice, apoi de constrângerile naturii și ale instituțiilor de putere feudală. Dezvoltarea economică este consecința directă a industrializării, în formele ei rafinate de succesivele revoluții industriale și de revoluțiile științei.

Cuplarea la această spirală a evoluției nu trebuia să întârzie prea mult, ceea ce s-a întâmplat, după momentul englez, în cazul doar al două țări europene și al uneia peste ocean, SUA. Țările care au încercat să se cupleze la super-ciclu modernității la cumpăna secolelor XIX și XX au avut rezultate împărțite, și de succes și de eșec, dar oricum nu au urcat în plutonul din vârf, au rămas în siajul acestora, mai aproape sau mai departe. În cazul celorlalte țări, lucrurile au fost și sunt încurcate, cu excepția acelor care au recurs la formule de supra-forțare a industrializării, acestea reușind adeseori să spere, dar în realitate s-au păstrat puțin peste limita subdezvoltării.

Din perspectiva timpului putem deduce că procesul dezvoltării are reguli de fier care îi asigură finalitatea socială de durată seculară dacă sunt urmate fără abatere. Acestea pot fi identificate ca fiind cel puțin patru: *regula opțiunii*, care presupune alegerea imediată primei revoluții industriale a aplicării forțelor ei creative, *regula continuității*, cu sensul ca o dată intrată pe primul val al industrializării și emancipării, o economie națională trebuie să-și aproprie consecințele tuturor revoluțiilor industriale, *regula interesului*, care înseamnă preeminența efortului propriu în industrializare și *regula direcției*, dată de faptul că statul național și economia națională sunt expresii ale suveranității, iar aceasta cere control asupra proceselor.

Regulile sunt complementare, iar una nerespectată zădărnicește sau anulează șansa dezvoltării.

Dar efectivitatea dezvoltării, posibilă prin sincronizarea cu fazele super-ciclului modernității și prin respectarea regulilor menționate mai sus, are o precondiție în desfășurarea concordantă a aliniamentelor ei de bază. Se poate beneficia de șansa modernității în măsura în care se asigură: i) *dezvoltarea umană*, baza solidității demografice și a emancipării individuale, ii) *dezvoltarea economică*, baza echilibrării opțiunilor strategice și a emancipării sociale, deodată cu iii) *dezvoltarea socială*, baza potențialului de progres și a emancipării naționale. Anomia socială și abandonul de țară, discreționarismul decizional și defavorizarea unor grupuri, subdezvoltarea și dependența externă, cumva explicit ceea ce ține de reaua guvernare, anulează dezvoltarea în toate aliniamentele ei.

Dezvoltarea socială dă măsura ultimă a sincronizării cu modernitatea. La drept vorbind ea explică cum e posibil controlul resurselor globale, țările care au reușit să performeze în dezvoltarea socială dau tendințele în economia globală, fac regula jocului. Putem vorbi desigur de autoritatea celui care poate să fie în frunte, dar și de tiparul prin care accesul la dezvoltare devine o provocare ce depășește forța mării majorități, și a țărilor, și a indivizilor. Aici stă să fiarbă cazanul cu smoală unde intră toate bunele intenții ale teoriei dezvoltării și ale păcii universale visate de Kant.

În ultimă instanță dezvoltarea socială exprimă elementele fundamentale ale stării de modernitate prin care se configurează lumea globală într-un sens centripetic, cu funcție de nucleu generator de modernizare. În acord cu o viziune echilibrată (Morris, 2014) aceste elemente sunt: a) inovarea formulilor de captare a energiei (de la sursele de hrană la cele care dau dinamism și vigoare civilizației), b) generalizarea confortului de tip urban (inclusiv a activităților industriale și a celor din aval și amonte de producția industrială), c) întărirea capacității de prelucrare a informației (urmând tendința formării profilului uman al societății cunoașterii) și d) consolidarea rezilienței societale la șocuri (inclusiv de tipul agresiunilor specifice războiului hibrid).

Configurarea economiei globale este rezultatul manifestării acestor patru elemente, cu numeroasele lor componente derivate pe scara timpului și pe areale geografice. Într-un fel greu de

înțeles în termeni obișnuiți, o atare economie globală este premiul atribuit țărilor care au ajuns să se dezvolte, al companiilor cu alonjă globală, creatoare de monopol, al curentelor de opinii mainstream.

Teoriile esențiale ale globalismului sunt modele explicative pentru reproducerea poziției de monitor al economiei globale. Această situație obiectivă produce modele explicative pentru modul ei de funcționare și reproducere, cum ar fi prea cunoscutele teorii ale investițiilor străine directe, piețelor eficiente, liberei circulații a capitalului, piețelor globale ș. a.

Experiența seculară în materie de modernitate arată că a ținti dezvoltarea, cu sensul ei de realitate istorică exclusivă, ghidând strategiile doar după aceste teorii, se oferă substanță pentru prezervarea asimetriei în textura interdependențelor lumii globale.

Bunăoară, teoria investițiilor străine directe argumentează posibilitatea win-win oferită de o sursă financiară disponibilă, a capitalului global, în finanțarea dezvoltării. Astăzi este metoda aproape universală de finanțare pentru țările în curs de dezvoltare (denumire la fel de evazivă în privința rezultatului). Efectul de confort pentru economia care recurge la ISD este descris cel mai adesea prin crearea de locuri de muncă și transfer de competențe, aspecte cotate ca obligatorii pentru a înregistra evoluții favorabile. Efectul cumulat se regăsește statistic în balanța comercială. În mod real, însă, ceea ce contează, valoarea adăugată, este de nivelul salariului mediu pentru economia utilizatoare de ISD. De aceea s-a și sugerat că ar fi corect ca teoria să se numească „a investițiilor directe în străinătate”, indicându-i-se de fapt finalitatea.

Nu diferit stau lucrurile în privința configurării economiei globale. Interdependențele acesteia sunt, cum menționam mai sus, structurate centripetic, în jurul nucleului global al economiilor dezvoltate. În termeni obiectivi de competitivitate, dependențele au sensul funcțional de la centru spre periferie. Centrul economiei globale face piața, iar periferia are acces la piață, pe aliniamentul consumului. Astfel, teoria piețelor eficiente în economia globală constituie cadrul acoperitor pentru acceptabilitatea interdependențelor asimetrice.

Mesajul ascuns al teoriei dezvoltării este că periferia se mișcă, dar nu-și depășește condiția, iar nucleul economiei globale își prezervă poziția. În limbajul lui Danny Quah putem spune că realitatea se supune unei legi conform căreia națiunile dezvoltate se dezvoltă în continuare, națiunile în curs de dezvoltare cel mai adesea rămân în această stare, cele subdezvoltate tind să rămână subdezvoltate (Quah, 1997). Probabil că adevărul crud este valabil și pentru structurarea societății. Super-ciclul primei modernități a schimbat desigur peisajul lumii, dar la modul radical doar pentru 20% dintre țări.

În sens perceptiv, dezvoltarea s-a manifestat cu adevărat începând cu cea de-a doua revoluție industrială, marcată de utilizarea energiei electrice. Pasajul dintre primele două revoluții industriale s-a caracterizat de fenomene remanente lumii preindustriale. Dacă ar fi să inventariem formulele practicate istoric pentru generarea efectelor de bunăstare, în primele faze având consistența unei rupturi de natură în privința confortului vieții și provocarea avalanșei artificialului în mediul natural, putem găsi cel puțin cinci căi de apropiere a dezvoltării.

Prima cale o putem numi a imperiului economic, pe exemplul britanic, leagănul primei revoluții industriale, care și-a valorificat puterea de metropolă industrializată pentru teritorii imense, de fapt a format cadrul propice extragerii beneficiilor maxime din avantajul comparativ și de competitivitate. A doua cale este experiența americană a New Deal-ului, care a avut ca suport strategia națională și politicile macroeconomice pentru producerea de efecte de bunăstare, varianta prin care s-a ajuns la structurarea socială cea mai echilibrată care a rezistat câteva decenii și a conferit SUA atractivitatea globală. A treia cale practică este industrializarea forțată, cu dezavantajul traversării unor acute dezechilibre sociale și teritoriale, dislocări de populație, formarea de enclave în care emanciparea trenează. Este calea cunoscută în literatura de specialitate a dictaturii de dezvoltare, reușită în cazul Coreei de Sud, abandonată în cazul României. A patra cale este a creșterii organice și a menținerii direcției spre modernitate, în condiții speciale care implică problema cu soluții incerte privind reziliența optimă a coeziunii sociale și naționale. În fine, a cincea cale este cea a recuplării la trendurile dezvoltării cu ajutor extern, cu puncte exemplare reprezentate de cazul Germaniei și al Japoniei sub impuls postbelic american sau posibila experiență europeană, în curs de desfășurare, a susținerii programelor de convergență.

Dacă acestea sunt variantele posibile și rezultatele dezvoltării seculare se pune problema coerenței și consistenței teoriei. Evident că preocuparea se îndreaptă spre reconstrucția teoriei dezvoltării pentru a o adapta la concluziile pe care evoluția lumii le-a impus. Exemplul dat prin analiza consecințelor acestui proces este destul de convingător pentru schimbarea atitudinii comunității economicienilor în legătură cu teoriile standard. Principala așteptare în această privință este reasumarea funcției critice a practicanților științei economice vizavi de produsul gândirii lor. Contestarea teoriilor trebuie să fie și în științele socioumane la fel de fertilă epistemic ca în Fizică sau Cosmologie, între altele. Și aceasta nu de dragul criticii în sine, ci de a se ajunge, prin încercări și erori de explicație, până când se înțelege mecanismul cel mai intim al oricărui proces de disipare a efectelor specifice.

Într-o altă lucrare (Dinu,2010) numeam această încercare de relansare a perspectivei critice, de interogare a teoriilor economice exerciții de îndemânare epistemică. Este nevoie cumva evident de coborât în arenă, de făcut efortul de a plonja în vârtoarea realității economice, de abordare în sens fizic, dincolo de figurat, a viziunii asupra proceselor economice pentru a curăța teoria de asumptii neconforme, de simplificări excesive și de generalizări eronate.

O teorie economică, oricare ar fi ea, explică esența unui fenomen uman până la urmă, iar orice concluzie care falsifică adevărul devine un atentat la natura umană. Rămânând așa, teoria dezvoltării devine sursă de criză existențială, suport istoric al erei post-adevărului, s-ar altera esența celui de-al doilea super-ciclu al modernității, emergența societății globale a cunoașterii.

Fără această reprojecție conceptuală a științei economice, în primul rând în zona teoriilor de contact cu decizia și guvernarea, nu sunt posibile asigurarea energiilor progresului, fie el văzut și ca etapizare a creării condițiilor de recuplare la super-ciclu modernității, începând cu componenta dezvoltării. Oricum recuplarea este în sine o problemă cu soluții de gândit, mai ales când a avut loc decuplarea de la procesele industrializării, între altele, de la maturizarea emancipării coerente cu modelul câștigător de societate, cu deosebire.

Buclele temporare deviate, ca experimentul estic, spre exemplu, induc elemente frenatorii pentru recuperare. În cazul nostru, pierderea de energie a progresului prin declanșarea, prin comandă externă, a tranziției postcapitaliste, care a durat aproape o jumătate de veac, arată cât de complicat este să se finalizeze procesul de inversare, de recuplare, reprezentat de tranziția postcomunistă. Am depășit deja un sfert de veac, echivalent cu orizontul generațional în era globală, și se observă că atingerea masei critice a efectelor așteptate, mai ales pe partea de bunăstare, încă nu dau deplină satisfacție.

Complicațiile vin nu atât din oscilațiile de atitudine față de procesul esențial al revoluțiilor industriale, cât din afectarea continuității, chiar distrugerea ei. Cu deosebire emanciparea, care are nevoie de maturizare pentru ca să se întâmple climatul public favorabil inovării sociale și întreținerii disponibilității de angajament semnificativ pentru menținerea pe creasta valului progresului. Nematurizarea proceselor primei modernități induce o stare crizială a corpului social, vizibilă în centrifugarea forțelor creative (Un exemplu: de la 22,8 milioane populația rezidentă în 1992, 21,38 milioane în 2005, 20,1 milioane în 2011 s-a ajuns la 19,64 milioane în 2017; 2,5 milioane – au rezidență în străinătate mai mare de 12 luni; circa 5 milioane muncesc în afara țării).

În starea actuală apare ca legitimă cea mai enervantă întrebare formulată vreodată în istoria politică: *Ce-i de făcut!* Ea a fost pusă de Lenin când a anunțat intențiile revoluției bolșevice și de Jeffrey Sachs când a enunțat programul reformei postcomuniste. Răspunsurile date nu doar că s-au aplicat, dar ne luptăm și acum să le corectăm consecințele. Faptul că invoc nevoia acestei întrebări vrea să sublinieze că atitudinea contează, cu deosebire în fața iminenței unei schimbări radicale, deși, cum voi arăta, atitudinea corectă nu este întotdeauna posibilă.

Am observat că dezvoltarea, ca realitate care contează în mersul lumii de azi, este un efect al proceselor primei modernități. Problema producerii efectului este, deci, clară la nivelul bunului-simț teoretic; dezvoltarea survine în urma industrializării și emancipării. Provocarea contemporană este să înțelegem cum se poate ca efectul acestor procese să fie același indiferent când se declanșează și cum se desfășoară industrializarea și emanciparea. Posibilitatea ca să nu se ajungă la dezvoltare în această formulă modificată pare că nu poate fi exclusă. De altfel, propria noastră memorie socială conține

concluzii indubitabile despre proiecte ratate sau generații de sacrificiu, ca realități trăite, dar și adevărate spaime publice generate de promisiuni intangente de genul „viitor luminos”.

Strategic, posibilitatea dezvoltării în termeni reali presupune ceva extrem de complicat, poate chiar iluzoriu, și anume crearea unei breșe în textura economiei globale, unde să se găsească o scurtătură spre dezvoltare. Nu este o necunoscută realitatea că economia globală este premiul țărilor dezvoltate, cele care au parcurs cap-coadă valurile revoluției industriale și ale emancipării. Economia deschisă în varianta globală actuală prezervă avantajele relative și de competitivitate ale țărilor dezvoltate (care au capital abundent). Simplu spus, Economia globală este economia țărilor dezvoltate.

S-ar putea, în acest context, ca dezvoltarea să nu fie o posibilitate accesibilă printr-o cale nouă, diferită de cea istorică. Iar cea istorică, reluată fiind, este una tarată de efectele vitezei prea mari prin care să se recupereze nivelurile dezvoltării. Și acest adevăr cumplit nu este imaginar dat fiind faptul că arhitectura ordinii globale interzice sau sancționează dur abaterea de la reguli de drept internațional, cum ar fi recurgerea la dictatura de dezvoltare, acreditată de către unii ca o cale scurtă spre dezvoltare.

Paradoxul închiderii inovării chiar în regula universală a democrației și libertății devine miezul unei realități refuzate, la drept vorbind. Din Utopia care a funcționat pentru unii, sărim în Distopia inevitabilă pentru noi.

Rămâne, probabil, o alternativă cu costuri imense și riscuri geopolitice, cea a imitației industriale, practică utilizată de țări asiatice, cu succes de către Coreea de Sud și China. Aici ar fi implicate aranjamente instituționale complexe sub spectrul concurenței, ca și formule tari care să stimuleze o masă critică pentru voința națională și pentru controlul acceptat și cu orice preț al tendințelor.

Desigur, această formulă este susceptibilă de reușită, cel puțin pentru ieșirea din zona perdanților dezvoltării, dacă se face invariabil apel la inovare, dacă se produce în ultimă instanță agățarea de ultimul vagon al creativității, unde cercetarea pentru dezvoltare face regula. Lumea dezvoltată este o lume a competiției pentru dezvoltare, iar competiția într-o economie deschisă exclude pe cel de pe locul doi, celelalte locuri aparținând subdezvoltării. Economia deschisă este azi o normă universală, dar care nu lasă loc recurgerii la autarhie sau la tipare non-standard, neconforme cu viziunea teoretică mainstream, pentru a crea potențial de dezvoltare. Aici se manifestă tăria a ceea ce înseamnă societate globală susținută de piețe globale.

În termeni comuni, dezvoltarea se arată a fi o stare de grație care face omul și societatea capabili să iasă din închisoarea subzistenței și să evolueze pe terenul creativ al abundenței al cărui prim semn este confortul urban generalizat. În termeni istorici, dezvoltarea are probabilitatea spre zero, timpul nefiind reversibil, iar timpul dezvoltării este înfășurat pe spirala revoluțiilor industriale, este concomitent maturizării industrializării, inclusiv în privința fundamentelor culturale adecvate ale personalității umane creativă de tehnologii performante. Socialmente are probabilitate infimă, dar în condiții excepționale, aproape imposibil de apelat la ele.

Rezolvarea problemei dezvoltării este astăzi o chestiune ultimativă în termeni de strategie identitară. Se știe că în România propensiunea pentru capitalism și civilizație vestică este irepresibilă. Dovada vie este memoria socială care a traversat tranziția postcapitalistă de după 1945 și care a făcut posibilă tranziția postcomunistă de după 1989. Întrebarea care trebuie pusă nu este dacă românii sunt pentru capitalism, ci de ce nu sunt capitaliști conform așteptărilor din momentul decembrist al închiderii buclei deviate a experimentului estic. Răspunsul este unul care cumulează adevărul extern cu cel intern într-o variantă în care sunt implicate variațiile geopolitice postbelice și reziliența voinței naționale.

Schimbarea super-ciclului modernității vine pentru noi după ce am parcurs incomplet procesele primului super-ciclu, iar ancora care să ne piloteze atitudinea în al doilea super-ciclu este nesigură, dacă suntem atenți la re poziționările nucleului tare al UE, care își conservă avantajul istoric al dezvoltării. O țară este capitalistă prin forțe proprii, materiale și antreprenoriale, cu putere de masă critică, la nivel individual și în corpul național. Există două posibilități: prima, o țară este capitalistă pentru că elita ei este capitalistă și societatea funcționează pe seama efectelor capitalului, a doua, o țară este inclusă în capitalismul global. Este o problemă urgentă de opțiune națională pentru ca România să aibă la dispoziție singurul argument pentru integrare economică: nivelul adecvat de dezvoltare socială și elita capitalistă.

Reproiectarea conceptuală a științei economice conține în sine o provocare epistemologică de natură principială: definirea elementului în jurul căreia au sens perspectivele teoretice care focalizează același obiect. Demersul teoretic al științei economice decurge în termeni particulari, dar nu poate fi acceptat fără să aibă congruență, continuitate, complementaritate etc. relative și la aspecte interioare și exterioare, deși realitatea pe care o vizează are formă complexă, iar instrumentele cognitive par să favorizeze operațiuni discrete.

Logic nu este de acceptat validitatea oricărui model explicativ cât de particulară ar fi viziunea și cât de restrânsă aria referențială, decât dacă suntem în situația incomunicării perfecte, când fiecare descrie ceva fără să perceapă sau să-l intereseze relația parte-întreg. O colecție formată prin cumulare de explicații este lovită de indeterminare și de haos, ceea ce o face să intre în coliziune cu funcția rațiunii de a surprinde ordinea. Iar știința economică nu poate să fie străină de ordine, altfel înțelegerea și explicația nu s-ar legitima drept căi ale coerenței și consistenței.

Reproiectarea conceptuală a științei economice ne apare, astfel, ca fiind operația epistemologică destinată decantării principiului care face ordinea prin înțelegere și explicație aplicate fenomenului economic și economicității. Acest lucru presupune să fie înainte de toate reproiectate teoriile dezvoltării, creșterii și convergenței în consecințele ideii de ordine. Ceea ce am dezvoltat în cartea cu disertația pentru acest eveniment este chiar modul în care Starea-de-Bine poate fi acceptată ca principiu ordonator al tuturor perspectivelor asupra economicității, care structurează ceea ce putem numi drept câmpul randamental al fenomenelor umane.

Prin excelență, dezvoltarea are un sens natural de la care nu se abate, Starea-de-Bine, ceea ce îi asigură în termeni existențiali finalitatea. Are și temei natural, Bunul-Simț, ce subîntinde componentele teoretice și practice ale acțiunii umane, inclusiv ale celei randamentale, asigurând deopotrivă și permanent coerența și consistența.

Referințe

- Acemoglu, Daron, Robinson, James A. (2016), *De ce eșuează națiunile. Originile puterii, ale prosperității și ale sărăciei*, Editura Litera
- Barro, Robert J. (1991), *Economic Growth in a Cross Section of Countries*, The Quarterly Journal of Economics, Vol. 106, No. 2. (May), pp. 407-443.
- Barro, Robert J., Sala-i-Martin, Xavier (2003), *Economic Growth*, 2nd Edition, MIT Press
- Deaton, Angus (2017), *Marea evadare. Sănătatea, bogăția și originile inegalității*, Editura Litera
- Blyth, Mark (2015), *Austeritatea. Istoria unei idei periculoase*, Editura Tact
- Dinu, Marin (2010), *Economia de dicționar. Exerciții de îndemânare epistemică*, Editura Economică
- Galbraith, James K. (2016), *Despre inegalitate. Teoria inegalității economice pe înțelesul tuturor*, Editura Publica
- Georgescu, Florin (2017), *În dialog cu cercetătorii Institutului Național de Cercetări Economice "Costin C. Kirițescu"*, www.bnr.ro/Prezentări și interviuri
- Kant, Immanuel (2011), *Manifestul Iluminist*, Editura Paralela 45
- Krugman, Paul (2010), *Conștiința unui liberal*, Editura Publica
- Landes, David S. (2013), *Avuția și sărăcia națiunilor. De ce unele țări sunt atât de bogate, iar altele atât de sărace*, Editura Polirom
- Lenin, Vladimir Ilici (1961), *Collected works*, Volume 5, pp. 347-530, Foreign Languages Publishing House, Moscow
- Marx, Karl (2009), *Capitalul. Critica economiei politice*, Vol.1, Alexandria Publishing House
- Morris, Ian (2012), *De ce Vestul deține încă supremația și ce ne spune istoria despre viitor*, Editura Polirom
- Oxfam, *An economy for the 99%*, <https://www.oxfam.org/en/tags/wealth-inequality>

- Quah, Danny T.(1997), *Empirics for Growth and Distribution: Stratification, Polarization, and Convergence Clubs*, *Journal of Economic Growth*, Volume 2, Issue 1, pp. 27-59
- Piketty. Thomas (2015) , *Capitalul în secolul XXI*, Editura Litera
- Sachs, Jeffrey (1990), *What is to be done?*, *The Economist*, jan. 13th 1990
- Spencer, Herbert (2000), *First Principles*, Adamant Media Corporation
- Spengler, Oswald (1996), *Declinul Occidentului, Schiță de morfologie a istoriei*, Editura Beladi
- Stiglitz, Joseph E. (2013), *Prețul inegalității. Cum societatea divizată din ziua de astăzi ne pune în pericol viitorul*, Editura Publica
- Todaro, Michael, Smith, Stephan C. (2014), *Economic development*, Pearson
- Zaman, Georghe et al. (2015), *Dezvoltarea economică endogenă la nivel regional. Cazul României*, Editura Expert